

1 Samenvattend overzicht

Meestal ter goeder trouw, maar niemand vertelt altijd de waarheid. **Wat is waarheid?** De vraag komt voor als Jezus bij Pilatus komt. Pilatus is namens de keizer degene die de officiële en politieke waarheid bezit. Jezus is namens God de religieuze en menselijke waarheid in persoon. Pilatus loopt weg van de vraag naar de waarheid door weifelmoedig te handelen en onder druk van het volk hem over te leveren in wie hij geen schuld vond...

De vraag naar 'wat waarheid is' wordt vaak vermeden **tussen laks en autoritair handelen**: 'ieder zijn waarheid' of 'omdat ik het zeg'. Iedereen kan wel zijn eigen *mening* hebben, maar dat is daarom niet de waarheid. Dat waarheid alleen op macht zou berusten is even onwaar. Er is **fake nieuws en er zijn alternatieve feiten**. Het is niet omdat Trump ongefundeerde uitspraken doet dat deze op gelijke hoogte komen te staan met gefundeerde meningen. De vele grote 'post'-verhalen hebben ons de indruk gewekt dat de waarheid ook passé is geworden! De angst van de onverschilligheid kon rustig zijn gif spuiten in wat we ooit hebben lief gehad. Als velen hun 'kleine verhalen' nu gaan ineens knutselen met brokstukken van allerlei wereldbeelden heeft het gebrek aan samenhang vaak iets van een leugen. De 'kleine verhalen' zijn bovendien gestoeld op de illusie van "ieder zijn waarheid". Het bracht een totaal waarheidsverlies met zich mee met tevens een immense waarheidshonger. Alle stenen van ons gemeenschappelijk huis zitten los: die van geloof en ongeloof, die van zekerheid en die van twijfel, die van vrijheid en die van verantwoordelijkheid, die van individualisme en die van solidariteit. Ons geestelijk huis is leeg. **Populisme vult die leegte met angst. Fundamentalisme met haat**. Allerlei complottheorieën stellen de resultaten van de wetenschap in verband met het covidvirus in vraag. De betogers van het Capitool (na de ontkenning van het verlies van Trump in de presidentsverkiezing) of de ontkenning van de antivaxers zijn ingegeven door angst. Leugens maken de mens tot slaaf van zijn angst? Jezus daarentegen zegt: "De waarheid zal u vrijmaken." **Waarheid heeft niet steeds hetzelfde 'soortelijk gewicht**. Soms berust ze op bevestiging van feiten, of op onderzoek, op eeuwenoude wijsheid, op het verzekeren van recht en orde of ze is ons geopenbaard. De meest vanzelfsprekende vorm van waarheid is de *feitelijke waarheid*, die is gebaseerd op vaststellingen. *De analytische waarheid* berust op de duiding van feiten, dit een tweede niveau van waarheid. Analyse van feiten kan helpen om tot de waarheid te komen. In Tv-programma's als De Afspraak of Terzake worden feiten in een brede context geplaatst, verklaringen met elkaar verbonden. Het is een zoeken naar de *waarheidsvinding* die je zelf aanzet om verder te zoeken, vrijblijvend in

zekere zin. **Wetenschappelijke waarheid is niet vrijblijvend, maar is toch een voorlopige waarheid.** Als het onderzoek ernstig gebeurd is, komt de wetenschap tot een waarheid die gezagvol verworven is en die we moeten geloven, tot verder onderzoek het tegendeel bewijst. Het is dus een voorlopige waarheid die een waarheidsgehalte bezit, eigen aan de wetenschap. Van een totaal andere orde is de **culturele waarheid**. Ze heeft minder met waarheid te maken en meer culturele tradities. Ze is ook mee lokaal gekleurd. De **juridische waarheid** zorgt dan weer voor de ordening van de samenleving. Zonder rechtsregels en wetten die voor iedereen gelden en waar zijn, zou het samenleven onmogelijk zijn. De rechtsstaat zorgt voor zekerheid en gelijkheid, tegen alle willekeur in en onrecht in. De juridische waarheid is dwingend, maar daarom nog niet altijd goed, juist of rechtvaardig. Ze is altijd voorlopig namens het volk ontstaan en dient door de wetgevende macht telkens weer bijgesteld. **De wet kan dan ook nooit in de plaats komen van het geweten.** De **morele waarheid** is de waarheid van waarden en normen. Ook deze waarden evolueren door de vooruitgang van de (mens)wetenschap en de filosofische reflexie erop. De antwoorden op veel moeilijke en ethische vragen (vooral rond levensbegin en – einde) zijn verre van gemakkelijk en staan niet los van de manier waarop we denken over mens en samenleven, over het mysterie van leven en dood. François Mitterrand: ‘Je kunt de grote vragen van het leven niet blijven ontwijken.’ De filosofie blijft zoeken naar De Waarheid, al blijft die haar ontsnappen. Dat er een waarheid is boen de traceerbare waarheid brengt ons bij de **geloofswaarheid**. Deze wordt ons geopenbaard in het Oude Verbond en door het leven en woord van Jezus. Het Griekse woord voor waarheid **aletheia** leert ons dat waarheid die verstopt is moet zichtbaar worden. Het Hebreeuwse woord **emeth** zegt ons dat wij erop kunnen vertrouwen. “De Waarheid zal u vrijmaken!” Niemand kan je tot de geloofswaarheid verplichten. Je kunt ze alleen vinden door te geloven. Wetenschappelijke waarheid en geloofswaarheid spreken elkaar niet tegen. Nieuwe wetenschappelijke kennis kan het geloof uitzuiveren van bijgeloof en magie. Wetenschap levert het antwoord op de **hoevraag** van leven en wereld; het geloof daarentegen op de **waaromvraag**. Die waarheid zal ons vrijmaken!

2 Methodische aanwijzingen

De tekst is een genuanceerde en daardoor ook niet altijd gemakkelijke tekst over een ingewikkeld onderwerp: ‘Wat is waarheid?’. Daarom heb ik de ‘samenvatting’ wat uitvoeriger gemaakt tot één doorlopende tekst. Je kan best de bijeenkomst beginnen met deze tekst rustig door te lezen en daarna kan je direct overgaan naar de besprekingsvragen. Een alternatieve werkwijze, zeker boeiend: dat je ingaat op de twee verhalen onder nr. 3. Je leest het verhaal en je stelt de vraag ‘Wat heeft dit verhaal met ons

onderwerp te maken?' Na wat stille tijd kan iedereen aan bod komen. Dit kan je voor beide verhalen doen.

3 Twee verhalen Het verhaal van het gesluisde beeld te Saïs en het verhaal van De olifant en de blinden.

A Het versluisde beeld in Saïs (Schiller)

Een jongeman komt naar Saïs in Egypte op zoek naar de waarheid. Daar stuit hij op een heel groot, versluisd beeld in een rotonde. Op de vraag wat daar verborgen ligt, antwoordt de hogepriester hem: "De waarheid". Hij verbaast zich erover dat nog niemand deze sluier heeft opgelicht. De hierofant (= de inwijder in mysteriën) legt uit dat de godheid dit verbiedt. Maar de jongeman wil het weten. 's Nachts zoekt hij het op en heft de sluier op. Wat er achter de sluier verborgen zit, wordt niet gezegd, maar de volgende dag vinden de priesters de bleke jongeling. Hij praat niet over wat hij heeft gezien, wordt nooit meer gelukkig en vindt een "vroeg graf". De laatste regels van het gedicht zijn zijn boodschap: *(hier volgen ze)*

Wat (de jongen) daar allemaal zag en meemaakte,
heeft nooit zijn tong gekend.

Eeuwig was de vrolijkheid van zijn leven verdwenen.

Een diep verdriet scheurde hem naar het vroege graf.

"Wee dat," dit was zijn waarschuwend woord,

toen onstuimige vragenstellers hem binnendrongen.

"Wee degene die door schuld naar de waarheid gaat,
het zal hem nooit meer behagen."

Je kan samen zoeken naar heel wat verklaringen bij dit verhaal. Ik vond er één op internet geplaatst op Twitter woensdag 06 mei 2020

In de Egyptische tempel te Saïs stond vroeger het beeld van de gesluisde Isis.

Hieronder stond de tekst: "Wie mij wil zien, moet sterven."

Tussen het individuele bewustzijn en totaalbewustzijn hangt de sluier van onwetendheid. De mens heeft tussen zichzelf en God duizenden sluisen geweven. Vanuit God is er geen een. God kunnen we nooit zien, wel zijn. Wie God 'ziet', leeft nog in dualiteit. Wie God 'geworden' is, is naar zijn menselijke natuur gestorven. Alle woorden met m.b.t. God, zoals pure geest, eeuwigheid, tijdloosheid, boven tijd en ruimte verheven, onnoembaar licht, volkomen leegte, de duistere, de onkenbare, de absoluut volmaakte, boven ieder bestaan verheven, zijn verlegenheidswoorden voor iets wat niet uit te drukken is.

Marcel Messing

Helemaal waar. God, het Goddelijke is altijd meer. Je kunt alleen meer en meer ervan bevatten, omvatten, maar dit proces gaat altijd door.

Lieve zonnetjesgroet **Kagib**

B De olifant en de blinden

‘Voorbij Ghor was een stad, wiens inwoners allemaal blind waren. Op een dag kwam er een koning met zijn hofhouding en zijn leger naar deze stad en zette daar zijn kamp op. Deze koning bezat een olifant, die hij gebruikte om ontzag af te dwingen bij de mensen.

De mensen stonden te popelen om de olifant te zien en sommige blinden renden vooruit om te ontdekken wat het was. En omdat ze geen idee hadden wat de vorm of het uiterlijk van de olifant was, verzamelden ze informatie door een gedeelte ervan te betasten. Ieder van hen dacht dat hij iets begrepen had, omdat hij een gedeelte op de tast onderzocht had. Toen ze met het nieuws terugkwamen bij hun stadgenoten, werden ze onmiddellijk omgeven door mensen, die nauwelijks konden wachten om van hen – die het zelf verkeerd begrepen hadden – te horen wat ze dachten dat de waarheid was. Ze stelden vragen over de vorm en het uiterlijk van de olifant en ze luisterden naar wat hen daarover werd verteld. De man die het oor had aangeraakt werd gevraagd om de aard van de olifant te beschrijven en hij zei: “Het is een groot, ruw ding, zo groot als een tapijt.” Degene die de slurf had aangeraakt zei: “Ik weet wat het is. Het is een rechte en holle pijp, vreselijk en vernietigend.” Degene die een poot had onderzocht zei: “Het is krachtig en stevig, zoals een pilaar.” Ieder van hen had op de tast een gedeelte van het lichaam van de olifant onderzocht. Maar geen van hen had daardoor een juist beeld van het gehele lichaam gekregen. In plaats daarvan vormden ze allemaal hun eigen beeld van het geheel, maar die voorstellingen waren niet juist.’

4 Informatie zonder wijsheid. Uit de Encycliek van paus Franciscus *Fratelli tutti*, over broederlijkheid en sociale vriendschap.

Nr. 50. Samen kunnen we de waarheid zoeken in dialoog, in een ontspannen gesprek of in een gepassioneerd debat. Daarvoor is enig doorzettingsvermogen nodig; het brengt momenten van stilte en pijn met zich mee, maar het kan met het nodige geduld ook delen in de bredere ervaring van individuen en volkeren. De overvloed aan al die informatie binnen handbereik leidt niet automatisch tot grotere wijsheid. Wijsheid komt immers niet voort uit snelle zoekopdrachten op het internet en het is ook geen onoverzienbare hoop niet-geverifieerde gegevens. Dat is niet de manier om volwassen te worden in de ontmoeting met de waarheid. Gesprekken draaien alleen om de nieuwste gegevens; ze worden louter horizontaal en cumulatief. We slagen er niet in onze aandacht gefocust te houden, door te dringen tot de kern van de zaak en te erkennen wat essentieel is om zin te geven aan ons leven.

5 Suggesties voor een gebedsmoment

(Breng mee de cd ‘Door de wereld gaat een lied. Deel 1 of deel 13)

4.1 Zing het lied Gij zijt een bron (Z.J. nr. 507) – op CD DDW 1/9 of 13/4

Gij zijt een bron, diep in Uzelf ontsprongen,
een bron van troost voor eeuwen van woestijn.
Uw Naam is troost, bij velen doorgedrongen,
en waar Gij leeft, daar moet gezongen zijn.

Gij zijt een zee die nergens zijt begonnen,
een zee die stroomt door alle tijden heen.
Wie van U droomt, geeft zich aan U gewonnen;
met lief en leed weet hij voortaan waarheen.

Gij zijt mijn God, in licht gehuld, onzichtbaar.
Bij dag en nacht moet Gij aanbeden zijn.
Gij zijt verwacht, ik schuil dicht bij uw altaar,
waar Gij u geeft in brood en koele wijn.

O God, die leeft en diep zijt te ervaren
als ik oprecht mijn leven overgeef.
Genees uw knecht en wil mijn hart bewaren,
dat ik voorgoed uw Naam bezing en leef.

4.2 Lees: Uit het evangelie volgens Johannes (14, 1-14)

In die tijd sprak Jezus tijdens zijn afscheidsrede:

Wees niet ongerust, maar vertrouw op God en op mij. In het huis van mijn Vader zijn veel kamers; zou ik anders gezegd hebben dat ik een plaats voor jullie gereed zal maken? Wanneer ik een plaats voor jullie gereedgemaakt heb, kom ik terug. Dan zal ik jullie met me meenemen, en dan zullen jullie zijn waar ik ben. Jullie kennen de weg naar waar ik heen ga.' Toen zei Tomas: 'Wij weten niet eens waar u naartoe gaat, Heer, hoe zouden we dan de weg daarheen kunnen weten?' Jezus zei: 'Ik ben de weg, de waarheid en het leven. Niemand kan bij de Vader komen dan door mij. Als jullie mij kennen zullen jullie ook mijn Vader kennen, en vanaf nu kennen jullie hem, want jullie hebben hemzelf gezien.' Daarop zei Filippus: laat ons de Vader zien, Heer, meer verlangen we niet.' Jezus zei: 'Ik ben nu al zo lang bij jullie, en nog ken je me niet, Filippus? Wie mij gezien heeft, heeft de Vader gezien. Waarom vraag je dan om de Vader te mogen zien? Geloof je niet dat ik in de Vader ben en dat de Vader in mij is? Ik spreek niet namens mezelf als ik tegen jullie spreek, maar de Vader die in mij blijft, doet zijn werk door mij. Geloof me: ik ben in de Vader en de Vader is in mij. Als je mij niet gelooft, geloof het dan om wat hij doet. Waarachtig, ik verzeker jullie: wie op mij vertrouwt zal hetzelfde doen als ik, en zelfs meer dan dat, ik ga immers naar de Vader. En wat jullie dan in mijn naam vragen, dat zal ik doen, zodat door de Zoon de grootheid van de Vader zichtbaar wordt. Wanneer je iets in mijn naam vraagt dat zal ik doen, zodat door de grootheid van de Zoon de Vader zichtbaar word. Wanneer je iets in mijn naam vraagt, zal Ik het doen. *Woord van de Heer.*

4.3 Voorbeden (afwisselend te bidden)

*Laten we bidden tot de Enige, ware God,
bij wie spreken en doen één zijn.*

Om oprechtheid in ons spreken en schrijven;
dat we woorden bezigen die waar zijn
en niet de schone schijn dienen.

Om een sfeer van onderling vertrouwen;
dat we ten uitvoer brengen wat we beloven
en elkaar niet bedriegen of teleurstellen.

Om fijngevoeligheid en tact
in het hanteren van de waarheid;
dat we anderen niet onnodig confronteren
met hun minder mooie kanten.

Om betrouwbaarheid in de wereld
van de politiek en het zaken doen;
dat in beraadslagingen en overeenkomsten
de waarheid geen geweld wordt aangedaan.

Om respect voor de jonge en oude mensen
die zoeken naar de waarheid;
dat ze hulp ontvangen bij hun zoektocht,
zonder dat hun iets dwingend wordt opgelegd.

Om een goed verstaan van de Schrift
waarop we ons geloof baseren;
dat we de waarheid niet ophangen aan één woord,
maar aan het hele verhaal dat eruit opklinkt.

Om een gepast wantrouwen jegens hen
die de waarheid omtrent God en zijn gebod
in pacht menen te hebben;
dat mensen hun ziel en zaligheid
niet klakkeloos aan hen toevertrouwen.

***Samen: Gij, die woorden van waarheid spreekt
en altijd uw beloften gestand doet,
verhoor onze gebeden.***

**Maak ons gehecht aan de waarheid
en weer alle onechtheid uit ons hart.**

**Dat vragen wij U omwille van uw zoon Jezus,
die de weg, de waarheid en het leven is. Amen.**

(Uit Kees Pannekoek, *Heel die wereld. 172 voorbeden op thema*, Gooi en Sticht, p. 171.)

4.4 Eventueel het lied hernemen

Aan- en opmerkingen aan guido.debonnet@skynet.be